

sebb, finomabb cselszövői szerepeket. Gondolkodó és tanulni vágyó művész hírében áll, de érzékenységen nem tud uralkodni s a legcsekélyebb sérelem hatása alatt is kedvetlenné és vontatottá válik játéka. Nem is egy év múlva, 1838. júliusában a drámai és operai tagok közt elmérgesedett viszálynak s az igazgatóval vívott tollharcának következtében megváltik a Nemzeti Színházról s vidéken játszik. Általán később is sokat vendégszerepelt vidéken s ez nagy haszonnal járt művészi fejlődésére. Gyakran ismételhette kiváló szerepeit s ezekben virtuózzá lett. A pesti üres házakkal szemben vidéken nagy közönség előtt játszott s ez fokozta becsvágyát. Elmondható róla, hogy Pesten tanult, de vidéken tökéletesedett. Hat esztendő alatt csak rövid időre tudta visszaédesgetni a Nemzeti Színházhoz a közönség szeretete s a kritika elismerése. Vidéki vendégszereplései során megtakarított pénzéből 1843. őszén megvalósítja régi vágyát, tanulmányútra megy Párizsba s itt különösen Rachelt, a nagy francia tragikát bámulja, ki akkor volt ifjúsága és művészete legszebb virágában. Tanulmányairól érdekes cikkekben számol be a »Honderű« és a »Pesti Divatlap« hasábjain. Hazatérve, 1844. áprilisában a Nemzeti Színházhoz szerződik s az idősebb Lendvay Mártonnal kel nemes művészi vetélkedésre, mely mindkettőjük művészetére fejlesztően hat. Ugyanazt a szerepet felváltva játsszák s győztes marad a szerep birtokában. A szabadságharc eseményei lesodorják művészi pályájáról. Az emlékezetes márc. 15-én »Bánk«-ot adták s ő Peturt játszotta, de a közönség a II. felvonást félbeszakította s a »Nemzeti dal«-t követelte. E. fekete magyar ruhába öltözött, kardot kötött, s tomboló lelkesedés mellett úgy szavalta el a »Talpra, magyar«-t. Egyideig még játszik, de egyre jobban belevegyül a hazafias mozgalmakba. Részt vesz Kossuthnak a népfelkelés szervezésére tett útján, majd kormánybiztosságot vállal, később mint guerrilla-vezér harcol. Oldalán Ákos fiával részt vesz Budavár bevételében, majd a segesvári csata után Törökországba menekül. Itteni sanyargatásait »Törökországi naplójá«-ban írja le. Egy év múlva kegyelmet nyert, s hazatért, de a színpadtól egyelőre el volt tiltva. Csak 1854.

máj. 10-én léphetett fel »Lear« címszerepében, a közönség nagy szeretettel fogadta, de a színház még mindig nem szerződte, úgy, hogy vidéken kellett küzdenie, sokhelyt műkedvelőket tanított be s ezekkel játszott. Csak 1855. ápr. 9-én léphetett fel mint szerződött tag s innen kezdve egészen haláláig pályája a diadalok folytonos sora. 1856-ban indul meg művészetének tetőződése: »Brankovics György« címszerepével, melyről művészetének ezt az egész szakát Brankovics-korszaknak nevezi Rakoczay Pál. 1860-ban megindítja a »Magyar Színházi Lap«-ot, mely azonban támogatás híján egy esztendő múlva megszűnt. Írói munkássága s művészi kiválósága elismerésül a Kisfaludy-Társaság is tagjai sorába választja 1863-ban. A következő évben végzetes katasztrófa akasztja meg diadalmas művészi emelkedését. 1864. jún. 26-án Bolinbroke-ot játszotta Scribe »Egy pohár víz« című vígjátékában. Nagy indiszpozícióval küzdve játszta végig szerepét s előadás után szélhűdés érte. Gyógyulása alatt különös kedvvel buzgólkodott a Színi Tanoda létesítésén, mely 1865-ben csakugyan meg is nyílt s első tanára E. lett. s elméleti vezérfonalul megírta tanítványai számára »A színészet könyvé«-t. Ebben az évben már a színpadon is fellépett, bár egészsége nem tért vissza többé. 1866. júl. 30-án, egy forró nyári estén, legfárasztóbb szerepében: »Brankovics György«-ben lépett fel. E darabnak nagy jelenete, mikor megvakított fiait egymásután eléje vezetik, őt magát is mindig nagyon meghatotta. E jelenetben idő előtt eszméletlenül roskadt össze ez este, eszméletét nem is nyerte vissza többé s lakásán éjjel egy és két óra közt elhunyt. Temetése aug. 1-én ment végbe ezekre menő tömeg kíséretében. Gyászbeszédet s a Kisfaludy-Társaságban emlékbeszédet Szigligeti Ede mondott fölötte. E. nem volt a szokott értelemben vett színésztemperamentum; hiányzott belőle a könnyedség, a bohémság. Egész pályáján az a törekvés lelkesítette, hogy a magyar színészetet mennél magasabbra emelje. Minden szerepét rendkívül elmélyedő komolysággal vette, a legaprólékosabb részletekig kidolgozta és gyakran sokkal inkább az eszével játszott, hogysem a nagyközönséget el tudta volna ragadni.